

روان شناسی و آموزش کودکان استثنائی

دکتر محسن شکوهی یکتا

دانشیار دانشگاه تهران

دکتر اکرم پرند

عضو هیأت علمی پژوهشکده روان شناسی استاد روزبه

| | |
|---------------------|--|
| سرشناسه | : شکوهی یکتا، محسن |
| عنوان و نام پدیدآور | : روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنائی / محسن شکوهی یکتا، اکرم پرند. |
| مشخصات نشر | : تهران: تیمورزاده؛ طبیب، ۱۳۸۹. |
| مشخصات ظاهری | : ۶۳۲ ص.؛ مصور، جدول. |
| شابک | : ۹۷۸-۹۶۴-۴۲۰-۸۶۹-۰ |
| وضعیت فهرست نویسی | : فیپا |
| یادداشت | : واژه‌نامه. |
| یادداشت | : کتابنامه: ص. ۵۸۸ - ۶۳۲ |
| موضوع | : کودکان استثنائی |
| موضوع | : کودکان عقب‌مانده -- آموزش و پرورش |
| موضوع | : کودکان عقب‌مانده -- روان‌شناسی |
| موضوع | : آموزش‌های ویژه |
| موضوع | : کودکان تیزهوش -- آموزش و پرورش |
| شناسه افزوده | : پرند، اکرم، ۱۳۵۲ - |
| رده بندی کنگره | : HQ۷۷۳ / ۵ / ۱۳۸۹ ۸۹ ش |
| رده بندی دیویی | : ۶۴۹/۱۵۵ |
| شماره کتابشناسی ملی | : ۲۰۲۷۶۳۴ |



روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنائی



اخطار

این کتاب مشمول قانون حمایت از مؤلفان، مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸/۱۱/۱۱ و قانون ترجمه و تکثیر کتاب‌ها، نشریات و آثار صوتی مصوب ۱۳۵۰/۱۰/۶ است. بازنویسی، خلاصه‌برداری یا برداشت بخشی از متن، شکل‌ها و جدول‌های کتاب و انتشار آن در قالب کتاب‌های ترجمه، تألیف، خلاصه، آزمون یا نرم‌افزار بدون اجازه کتبی از ناشر غیرقانونی است و موجب پیگرد قانونی می‌شود.

● کتابفروشی مرکزی:

انتهای بولوار کشاورز - خیابان دکتر محمد قریب - تقاطع خیابان باقرخان - شماره ۲۳ - کد پستی: ۱۴۱۹۶
تلفن: ۱۵ ۱۵ ۶۶ (۶ خط) - دورنگار: ۳۲ ۳۲ ۵۹ ۶۶

● کتابفروشی نشر طبیب:

بولوار کشاورز - ابتدای خیابان ۱۶ آذر (۵۰ متر پایین‌تر از بولوار کشاورز) - شماره ۶۸ - کد پستی: ۱۴۱۷۹
تلفن: ۸۳ ۸۳ ۱۱ ۱۲ - دورنگار: ۰۲۱ - ۸۳ ۸۳ ۱۱ ۱۲

- نام کتاب: روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنائی
- تألیف: دکتر محسن شکوهی یکتا، دکتر اکرم پرند
- ویراستار علمی: دکتر محمد رضایی
- ویراستار ادبی: طه باستان‌فر
- صفحه آرا: زینب کثیری
- طراح جلد: رامین خلیج
- ناشر: انتشارات تیمورزاده - نشر طبیب
- نوبت چاپ: اول تابستان - ۱۳۸۹
- شمارگان: ۳۰۰۰ جلد
- لیتوگرافی: باختر
- چاپ، صحافی: قدیانی
- بها جلد هارده: ۱۵۹۰۰ تومان
- بها جلد شومیز: ۱۲۹۰۰ تومان
- شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۴۲۰-۸۶۹-۰

چکیده فهرست مطالب

| | |
|---|-----|
| پیش‌گفتار | ۲۱ |
| فصل ۱: مروری بر تاریخچه کودکان استثنائی | ۲۳ |
| فصل ۲: پیشگیری | ۴۰ |
| فصل ۳: آموزش ویژه | ۶۷ |
| فصل ۴: عقب‌ماندگی ذهنی | ۱۰۰ |
| فصل ۵: اختلالات هیجانی / رفتاری | ۱۴۸ |
| فصل ۶: ناتوانی‌های یادگیری | ۱۸۵ |
| فصل ۷: اختلالات ارتباطی | ۲۴۶ |
| فصل ۸: آسیب‌های شنوایی | ۲۷۳ |
| فصل ۹: آسیب‌های بینایی | ۳۱۰ |
| فصل ۱۰: ناتوانی‌های جسمانی و آسیب‌های سلامت | ۳۴۵ |
| فصل ۱۱: اُتیسْم و سایر اختلالات نافذ رشد | ۳۹۱ |
| فصل ۱۲: ناتوانی‌های چندگانه و شدید | ۴۱۵ |
| فصل ۱۳: تیزهوشان | ۴۳۵ |
| فصل ۱۴: خانواده و کودک استثنائی | ۴۷۴ |
| فصل ۱۵: کاربرد تکنولوژی در حیطه کودکان استثنائی | ۵۰۶ |
| واژه‌نامه انگلیسی به فارسی | ۵۲۳ |
| واژه‌نامه فارسی به انگلیسی | ۵۴۵ |
| واژه‌یاب | ۵۶۷ |
| منابع | ۵۸۹ |

فهرست مطالب

| | |
|----|--|
| ۲۱ | پیش‌گفتار |
| ۲۳ | فصل ۱: مروری بر تاریخچه کودکان استثنائی |
| ۲۴ | تاریخچه آموزش ویژه |
| ۲۸ | تاریخچه کلاس‌های ویژه |
| ۳۰ | آزمون‌های روانی |
| ۳۱ | تحولات اجتماعی سیاسی |
| ۳۲ | مراکز حمایتی و قوانین |
| ۳۵ | تاریخچه آموزش و پرورش استثنائی در ایران |
| ۴۰ | فصل ۲: پیشگیری |
| ۴۱ | کودک در معرض خطر کیست؟ |
| ۴۲ | انواع عوامل خطر ساز |
| ۴۳ | عوامل خطر ساز زیست‌شناختی |
| ۴۳ | عوامل پیش از تولد |
| ۴۸ | عوامل هنگام تولد |
| ۵۱ | عوامل پس از تولد |
| ۵۱ | عوامل خطر ساز محیطی |
| ۵۵ | روش‌های پیشگیری |
| ۵۵ | واکسیناسیون |
| ۵۶ | مشاوره ژنتیک |
| ۵۶ | مراقبت‌های قبل از تولد نوزاد |
| ۵۸ | آزمونگری قبل از تولد |
| ۵۸ | مداخله به‌هنگام |
| ۶۲ | شناسایی و ارزیابی |
| ۶۴ | پیش‌بینی ناتوانی‌ها از طریق عوامل خطر ساز |
| ۶۷ | فصل ۳: آموزش ویژه |
| ۶۸ | دانش‌آموزان با نیازهای ویژه |
| ۶۹ | دانش‌آموزان با ناتوانی |

| | |
|-----|---|
| ۷۳ | دانش‌آموزان تیزهوش و بااستعداد..... |
| ۷۳ | دانش‌آموزان در معرض خطر..... |
| ۷۵ | شیوع..... |
| ۷۵ | انواع آموزش ویژه..... |
| ۷۹ | آموزش فراگیر..... |
| ۸۱ | مزایای آموزش فراگیر..... |
| ۸۲ | معایب آموزش فراگیر..... |
| ۸۲ | شرایط آموزش فراگیر..... |
| ۸۸ | آماده‌سازی کارکنان مدرسه برای آموزش فراگیر..... |
| ۸۹ | آماده‌سازی دانش‌آموزان برای آموزش فراگیر..... |
| ۹۰ | برنامه آموزش انفرادی..... |
| ۹۴ | نقش معلم..... |
| ۹۴ | رابطه میان معلم ویژه و معلم عادی..... |
| ۹۵ | وظایف معلمان..... |
| ۹۷ | وظایف معلم ویژه..... |
| ۱۰۰ | فصل ۴: عقب‌ماندگی ذهنی..... |
| ۱۰۱ | تعریف..... |
| ۱۰۲ | هوش و کارکردهای شناختی عمومی..... |
| ۱۰۴ | رفتار سازشی..... |
| ۱۰۵ | بروز در طی دوران تحول..... |
| ۱۰۵ | تعریف انجمن روان‌شناسی امریکا..... |
| ۱۰۷ | طبقه‌بندی..... |
| ۱۰۸ | شیوع..... |
| ۱۰۹ | سبب‌شناسی..... |
| ۱۰۹ | علل زیست‌شناختی..... |
| ۱۱۲ | علل محیطی..... |
| ۱۱۳ | تعامل میان علل زیست‌شناختی و محیطی..... |
| ۱۱۴ | شناسایی و ارزیابی..... |
| ۱۱۴ | ارزیابی هوش..... |
| ۱۱۶ | مقیاس هوش وکسلر..... |

| | |
|----------|--|
| ۱۱۷..... | خرده‌آزمون‌های کلامی..... |
| ۱۱۸..... | خرده‌آزمون‌های غیر کلامی..... |
| ۱۱۹..... | ارزیابی رفتار سازشی..... |
| ۱۲۱..... | رابطه هوش و رفتار سازشی..... |
| ۱۲۳..... | ویژگی‌ها..... |
| ۱۲۳..... | ویژگی‌های شناختی..... |
| ۱۲۳..... | هوش..... |
| ۱۲۷..... | پردازش ذهنی..... |
| ۱۲۸..... | فراشناخت و حافظه..... |
| ۱۲۹..... | توجه..... |
| ۱۳۰..... | تعمیم دادن..... |
| ۱۳۰..... | مهارت‌های ارتباطی..... |
| ۱۳۲..... | مهارت‌های حرکتی..... |
| ۱۳۳..... | مهارت‌های اجتماعی..... |
| ۱۳۵..... | آموزش ویژه..... |
| ۱۳۷..... | مهارت‌های کارکردی..... |
| ۱۳۹..... | رفتار سازشی..... |
| ۱۳۹..... | مهارت‌های تفکر..... |
| ۱۴۱..... | خودگردانی..... |
| ۱۴۳..... | توانبخشی..... |
| ۱۴۵..... | تکنولوژی..... |
| ۱۴۶..... | مطالعه موردی..... |
| ۱۴۸..... | فصل ۵: اختلالات هیجانی / رفتاری |
| ۱۴۸..... | تعریف..... |
| ۱۵۰..... | طبقه‌بندی..... |
| ۱۵۲..... | شیوع..... |
| ۱۵۳..... | سبب‌شناسی..... |
| ۱۵۴..... | عوامل زیست‌شناختی..... |
| ۱۵۶..... | عوامل محیطی..... |
| ۱۵۶..... | شرایط زندگی کودک..... |
| ۱۵۷..... | فقدان سیستم‌های حمایتی..... |

| | |
|--|------------|
| خانواده..... | ۱۵۷ |
| همتایان..... | ۱۵۹ |
| مدرسه..... | ۱۵۹ |
| عوامل فرهنگی..... | ۱۶۱ |
| سوء استفاده از کودکان..... | ۱۶۱ |
| شناسایی و ارزیابی..... | ۱۶۳ |
| غربالگری..... | ۱۶۳ |
| آزمون های غربالگری..... | ۱۶۴ |
| آزمون های فرافکن..... | ۱۶۵ |
| مشاهده مستقیم..... | ۱۶۶ |
| فراوانی..... | ۱۶۶ |
| تداوم..... | ۱۶۶ |
| نهفتگی..... | ۱۶۶ |
| مکان نگاری..... | ۱۶۷ |
| شدت رفتار..... | ۱۶۷ |
| ارزیابی کارکردی..... | ۱۶۷ |
| ویژگی ها..... | ۱۶۸ |
| هوش..... | ۱۷۰ |
| مهارت های اجتماعی..... | ۱۷۰ |
| پیشرفت تحصیلی..... | ۱۷۱ |
| آموزش ویژه..... | ۱۷۳ |
| برنامه درسی..... | ۱۷۵ |
| آموزش کودکان پیش دبستانی..... | ۱۷۶ |
| آموزش کودکان دبستانی..... | ۱۷۷ |
| آموزش نوجوانان..... | ۱۸۰ |
| تکنولوژی..... | ۱۸۲ |
| مطالعه موردی..... | ۱۸۳ |
| فصل ۶: ناتوانی های یادگیری..... | ۱۸۵ |
| تعریف..... | ۱۸۶ |
| طبقه بندی..... | ۱۹۰ |
| اختلال در زبان شفاهی..... | ۱۹۲ |

| | |
|-----|--------------------------------------|
| ۱۹۳ | ارتباط کلامی |
| ۱۹۵ | تحول زبان |
| ۱۹۶ | مهارت‌های زبان |
| ۱۹۶ | رابطه زبان شفاهی و نوشتاری |
| ۱۹۷ | اختلال در خواندن |
| ۱۹۹ | مهارت در خواندن |
| ۲۰۰ | شاخص‌های مشکلات خواندن |
| ۲۰۲ | اختلال در نوشتن |
| ۲۰۳ | مراحل نوشتن |
| ۲۰۴ | انتخاب موضوع |
| ۲۰۵ | مشکلات انتخاب موضوع |
| ۲۰۷ | تهیه و تنظیم متن |
| ۲۰۷ | بازبینی |
| ۲۰۸ | ویرایش |
| ۲۰۸ | انتشار |
| ۲۰۹ | اختلال در ریاضی |
| ۲۱۱ | مهارت‌های ریاضی و توانایی‌های شناختی |
| ۲۱۳ | شیوع |
| ۲۱۴ | سبب‌شناسی |
| ۲۱۴ | عوامل درونی |
| ۲۱۵ | ژنتیک |
| ۲۱۶ | عوامل بیرونی |
| ۲۱۷ | خانواده |
| ۲۱۸ | مدرسه |
| ۲۱۸ | شناسایی و ارزیابی |
| ۲۲۱ | ویژگی‌ها |
| ۲۲۱ | هوش |
| ۲۲۲ | نارسایی توجه و بیش‌فعالی |
| ۲۲۴ | حافظه |
| ۲۲۴ | مشکلات ادراکی |
| ۲۲۵ | زبان |
| ۲۲۶ | مهارت‌های اجتماعی و هیجانی |

| | |
|-----|---|
| ۲۲۹ | ویژگی‌های شخصیتی..... |
| ۲۳۲ | آموزش ویژه..... |
| ۲۳۲ | راهبردهای آموزشی..... |
| ۲۳۳ | الگوی پزشکی..... |
| ۲۳۴ | الگوی پردازش روان‌شناختی..... |
| ۲۳۴ | الگوی رفتاری..... |
| ۲۳۶ | الگوهای شناختی..... |
| ۲۳۸ | روش‌های چند حسی..... |
| ۲۴۱ | تکنولوژی..... |
| ۲۴۲ | مطالعه موردی..... |
| ۲۴۶ | فصل ۷: اختلالات ارتباطی..... |
| ۲۴۶ | ارتباط..... |
| ۲۴۷ | گفتار..... |
| ۲۴۸ | زبان..... |
| ۲۴۹ | مؤلفه‌های زبان..... |
| ۲۵۰ | تحول زبان..... |
| ۲۵۲ | تعریف اختلالات ارتباطی..... |
| ۲۵۳ | طبقه‌بندی اختلالات ارتباطی..... |
| ۲۵۴ | الف) اختلالات گفتار..... |
| ۲۵۴ | ۱- اختلال در تولید گفتار - واج‌شناسی..... |
| ۲۵۵ | ۲- اختلال در روانی و زمان‌بندی گفتار..... |
| ۲۵۵ | ۳- اختلال در تولید صوت..... |
| ۲۵۶ | ب) اختلالات زبان..... |
| ۲۵۶ | تأخیرهای تحولی زبان..... |
| ۲۵۷ | شیوع..... |
| ۲۵۸ | سبب‌شناسی..... |
| ۲۵۹ | شناسایی و ارزیابی..... |
| ۲۶۰ | ارزیابی کودکان مدرسه‌ای..... |
| ۲۶۱ | غربالگری..... |
| ۲۶۱ | تشخیص..... |
| ۲۶۲ | ویژگی‌ها..... |

| | |
|-----|--|
| ۲۶۲ | تأخیر در زبان و گفتار پیش از دبستان..... |
| ۲۶۳ | تأخیر در زبان و گفتار در دبستان..... |
| ۲۶۴ | شناخت..... |
| ۲۶۴ | ویژگی‌های اجتماعی و هیجانی..... |
| ۲۶۵ | مهارت‌های حرکتی ظریف..... |
| ۲۶۵ | آموزش ویژه..... |
| ۲۶۷ | تشویق به ارتباط شفاهی..... |
| ۲۶۹ | آموزش مهارت‌های زبان..... |
| ۲۷۰ | تکنولوژی..... |
| ۲۷۱ | مطالعه موردی..... |
| ۲۷۳ | فصل ۸: آسیب‌های شنوایی..... |
| ۲۷۴ | تعریف..... |
| ۲۷۵ | طبقه‌بندی..... |
| ۲۷۶ | شیوع..... |
| ۲۷۷ | آناتومی گوش..... |
| ۲۷۹ | سبب‌شناسی..... |
| ۲۸۰ | علل قبل از اکتساب زبان..... |
| ۲۸۱ | علل پس از اکتساب زبان..... |
| ۲۸۳ | شناسایی و ارزیابی..... |
| ۲۸۷ | ویژگی‌ها..... |
| ۲۸۸ | رشد زبان و مهارت‌های ارتباطی..... |
| ۲۸۹ | رشد شناختی..... |
| ۲۹۰ | پیشرفت تحصیلی..... |
| ۲۹۱ | رشد اجتماعی و هیجانی..... |
| ۲۹۲ | فرهنگ ناشنوایان..... |
| ۲۹۳ | آموزش ویژه..... |
| ۲۹۴ | رویکردهای شفاهی..... |
| ۲۹۴ | رویکرد شنیداری - کلامی..... |
| ۲۹۵ | گفتارخوانی..... |
| ۲۹۷ | ارتباط کلی..... |

| | |
|-----|-------------------------------------|
| ۲۹۹ | رویکرد دو زبانی - دو فرهنگی |
| ۳۰۰ | برنامه درسی |
| ۳۰۱ | جایدهی |
| ۳۰۴ | تکنولوژی |
| ۳۰۴ | سمعک |
| ۳۰۵ | کاشت حلزون |
| ۳۰۵ | ابزارهای ارتباط تلفنی |
| ۳۰۶ | زیرنویس |
| ۳۰۶ | کامپیوتر |
| ۳۰۷ | مطالعه موردی |
| ۳۱۰ | فصل ۹: آسیب‌های بینایی |
| ۳۱۱ | تعریف |
| ۳۱۲ | طبقه‌بندی |
| ۳۱۳ | شیوع |
| ۳۱۳ | آناتومی و فیزیولوژی چشم |
| ۳۱۴ | سبب‌شناسی |
| ۳۱۵ | خطاهای انکساری |
| ۳۱۵ | سایر آسیب‌های چشم |
| ۳۱۷ | شناسایی و ارزیابی |
| ۳۲۱ | ویژگی‌ها |
| ۳۲۳ | محدودیت در دامنه و تنوع تجارب |
| ۳۲۳ | محدودیت حرکتی در محیط |
| ۳۲۴ | محدودیت در تعامل با محیط |
| ۳۲۵ | تحول زبان |
| ۳۲۵ | توانایی‌های ذهنی |
| ۳۲۷ | تحرک و جهت‌یابی |
| ۳۲۸ | سازگاری اجتماعی |
| ۳۲۹ | رفتارهای کلیشه‌ای |
| ۳۲۹ | آموزش ویژه |
| ۳۳۰ | تقویت حسی |

| | |
|-----|---|
| ۳۳۱ | آموزش خط بریل..... |
| ۳۳۴ | استفاده از باقیماندهٔ بینایی..... |
| ۳۳۶ | مهارت گوش کردن..... |
| ۳۳۷ | آموزش تحرک و جهت‌یابی..... |
| ۳۳۹ | مهارت‌های اجتماعی..... |
| ۳۴۰ | مهارت‌های زندگی..... |
| ۳۴۱ | تکنولوژی..... |
| ۳۴۲ | مطالعه موردی..... |
| ۳۴۵ | فصل ۱۰: ناتوانی‌های جسمانی و آسیب‌های سلامت..... |
| ۳۴۵ | ناتوانی‌های جسمانی..... |
| ۳۴۷ | طبقه‌بندی ناتوانی‌های جسمانی..... |
| ۳۴۷ | آسیب‌های عصب‌شناختی..... |
| ۳۴۷ | فلج مغزی..... |
| ۳۵۲ | صرع..... |
| ۳۵۳ | نابستگی تیرهٔ پشت..... |
| ۳۵۴ | آسیب‌های نخاعی..... |
| ۳۵۵ | آسیب‌های عضلانی - استخوانی..... |
| ۳۵۷ | آسیب مغزی ناشی از ضربه (TBI)..... |
| ۳۶۳ | مطالعه موردی..... |
| ۳۶۴ | آسیب‌های سلامت..... |
| ۳۶۵ | آسم..... |
| ۳۶۵ | دیابت..... |
| ۳۶۷ | فیبروز کیستی..... |
| ۳۶۷ | سندرم نقص ایمنی اکتسابی (ایدز)..... |
| ۳۶۸ | سرطان..... |
| ۳۶۸ | شیوع..... |
| ۳۶۹ | سبب‌شناسی..... |
| ۳۶۹ | عفونت‌ها..... |
| ۳۶۹ | وراثت..... |
| ۳۷۰ | حوادث و ضربه‌ها..... |
| ۳۷۰ | عوامل چندگانه..... |

| | |
|-----|--|
| ۳۷۱ | شناسایی و ارزیابی |
| ۳۷۳ | سن وقوع |
| ۳۷۳ | شدت |
| ۳۷۴ | مشاهده پذیری |
| ۳۷۴ | ویژگی‌ها |
| ۳۷۵ | تحول شناختی |
| ۳۷۵ | پیشرفت تحصیلی |
| ۳۷۶ | مهارت‌های ارتباطی و اجتماعی |
| ۳۷۷ | ویژگی‌های شخصیتی |
| ۳۷۹ | آموزش ویژه |
| ۳۷۹ | انطباق‌های کلاسی |
| ۳۸۰ | توجه به نیازهای خاص دانش‌آموزان |
| ۳۸۲ | فعالیت‌های آموزشی |
| ۳۸۴ | مهارت‌های حرکتی |
| ۳۸۴ | مهارت‌های ارتباطی |
| ۳۸۵ | بلوغ اجتماعی |
| ۳۸۶ | پیشگیری |
| ۳۸۶ | توانبخشی |
| ۳۸۷ | تکنولوژی |
| ۳۸۹ | مطالعه موردی |
| ۳۹۱ | فصل ۱۱: اُتیسم و سایر اختلالات نافذ رشد |
| ۳۹۱ | تعریف اُتیسم |
| ۳۹۳ | آسیب‌های سه‌گانه اُتیسم |
| ۳۹۳ | تعامل‌های اجتماعی |
| ۳۹۴ | مهارت‌های ارتباطی |
| ۳۹۵ | رفتارها و علایق تکراری، محدود و کلیشه‌ای |
| ۳۹۵ | شیوع |
| ۳۹۶ | سبب‌شناسی |
| ۳۹۷ | ویژگی‌ها |
| ۳۹۸ | نقایص روان‌شناختی زیربنایی |

| | |
|------------|---|
| ۳۹۹ | آسیب‌های اجتماعی - شناختی |
| ۴۰۲ | نابهنجاری‌های عصب زیست‌شناختی |
| ۴۰۲ | سیر تحول اُتیسزم |
| ۴۰۳ | سایر اختلالات نافذ رشد |
| ۴۰۶ | آموزش ویژه |
| ۴۰۹ | راهبردهایی برای معلمان |
| ۴۱۰ | دارودرمانی |
| ۴۱۱ | مداخله‌های رفتاری |
| ۴۱۳ | مطالعه موردی |
| ۴۱۵ | فصل ۱۲: ناتوانی‌های چندگانه و شدید |
| ۴۱۵ | تعریف |
| ۴۱۶ | نابینایی - ناشنوایی |
| ۴۱۷ | تعریف |
| ۴۱۸ | شیوع |
| ۴۱۸ | سبب‌شناسی |
| ۴۱۸ | علل ژنتیک |
| ۴۱۹ | علل قبل و بعد از تولد |
| ۴۲۰ | مهمترین مشکلات افراد نابینا - ناشنوا |
| ۴۲۲ | آموزش ویژه |
| ۴۲۲ | آموزش مهارت‌های ارتباطی |
| ۴۲۴ | ارتباط افزایشی و جایگزین |
| ۴۲۶ | آموزش تحرک و جهت‌یابی |
| ۴۲۷ | مداخله‌های رفتاری |
| ۴۲۷ | رفتارهای کلیشه‌ای |
| ۴۲۷ | رفتارهای خودآسیب‌رسان |
| ۴۲۸ | کج‌خلقی |
| ۴۲۸ | برنامه تغییر رفتار |
| ۴۳۰ | مداخله به‌هنگام |
| ۴۳۲ | انتقال به بزرگسالی |
| ۴۳۲ | تکنولوژی |
| ۴۳۳ | مطالعه موردی |

| | |
|-----|---|
| ۴۳۵ | فصل ۱۳: تیزهوشان |
| ۴۳۵ | تعریف |
| ۴۳۹ | شیوع |
| ۴۴۰ | عوامل مؤثر بر تیزهوشی |
| ۴۴۱ | شناسایی و ارزیابی |
| ۴۴۲ | ارزیابی هوش |
| ۴۴۴ | مراحل ارزیابی |
| ۴۴۵ | مقیاس‌های درجه‌بندی رفتار |
| ۴۴۷ | معرفی دانش‌آموزان |
| ۴۴۷ | آزمون‌های استاندارد |
| ۴۵۰ | ویژگی‌های افراد تیزهوش |
| ۴۵۲ | آموزش ویژه |
| ۴۵۴ | معلم ویژه |
| ۴۵۵ | جایدهی |
| ۴۵۷ | کلاس‌های عادی |
| ۴۵۸ | گروه‌بندی دانش‌آموزان بر حسب توانایی |
| ۴۵۹ | راهبردهایی برای آموزش دانش‌آموزان تیزهوش در کلاس‌های عادی |
| ۴۶۰ | فشرده‌سازی برنامه |
| ۴۶۱ | تسریع |
| ۴۶۳ | غنی‌سازی |
| ۴۶۳ | مطالعه مستقل |
| ۴۶۴ | یادگیری مشارکتی |
| ۴۶۴ | رشد خلاقیت و مهارت‌های حل مسئله |
| ۴۶۷ | کلاس‌های مرجع |
| ۴۶۸ | بهره‌گیری از اساتید مجرب |
| ۴۶۸ | دوره‌های ویژه |
| ۴۶۹ | برنامه‌های تابستانی |
| ۴۶۹ | کلاس‌های مستقل |
| ۴۷۰ | مدارس استعداد‌های ویژه |
| ۴۷۰ | آموزش در منزل |
| ۴۷۱ | تکنولوژی |

| | |
|------------|--|
| ۴۷۲ |مطالعه موردی |
| ۴۷۴ | فصل ۱۴: خانواده و کودک استثنائی |
| ۴۷۴ | واکنش خانواده به تولد فرزند با ناتوانی |
| ۴۷۸ | عوامل مؤثر بر واکنش خانواده |
| ۴۷۹ | ویژگی‌های کودک با ناتوانی |
| ۴۸۰ | ویژگی‌های خانواده |
| ۴۸۱ | تأثیر ناتوانی بر کارکرد خانواده |
| ۴۸۱ | تأثیر ناتوانی بر روابط اعضای خانواده |
| ۴۸۲ | رابطه همسران |
| ۴۸۲ | رابطه والدین و فرزندان |
| ۴۸۳ | رابطه خواهر و برادرها |
| ۴۸۴ | رابطه با سایر خویشاوندان |
| ۴۸۴ | حمایت‌های اجتماعی |
| ۴۸۵ | تشکلهای حمایت از خانواده |
| ۴۸۶ | مراقبت موقت |
| ۴۸۷ | وظایف والدین کودکان با ناتوانی |
| ۴۹۰ | بدرفتاری با کودکان دارای ناتوانی |
| ۴۹۱ | مشکلات خانواده‌های کودکان با ناتوانی در طی تحول |
| ۴۹۵ | اهمیت مشارکت خانواده‌ها در آموزش |
| ۴۹۷ | ارتباط میان والدین و معلمان |
| ۴۹۸ | موانع ارتباط مؤثر میان والدین و معلمان |
| ۴۹۹ | روش‌های ارتباط خانه - مدرسه |
| ۵۰۲ | آموزش خانواده |
| ۵۰۶ | فصل ۱۵: کاربرد تکنولوژی در حیطه کودکان استثنائی |
| ۵۰۶ | تعریف |
| ۵۰۹ | مزایای تکنولوژی کمکی |
| ۵۱۱ | نقش معلم در کاربرد تکنولوژی |
| ۵۱۲ | آموزش معلمان |
| ۵۱۳ | نقش خانواده در کاربرد تکنولوژی |
| ۵۱۴ | موانع تکنولوژی کمکی |

| | |
|-------------------------------------|-----|
| اصلاحات آموزشی | ۵۱۵ |
| کاربرد تکنولوژی برای خردسالان | ۵۱۶ |
| کاربرد تکنولوژی در مدرسه | ۵۱۸ |
| کاربرد تکنولوژی در بزرگسالی | ۵۲۱ |
| واژه‌نامه انگلیسی به فارسی | ۵۲۳ |
| واژه‌نامه فارسی به انگلیسی | ۵۴۵ |
| واژه‌یاب | ۵۶۷ |
| منابع | ۵۸۹ |

حیطه کودکان استثنائی گستردگی و پیچیدگی‌های بسیاری دارد که تألیف کتاب در این زمینه را دشوار می‌سازد. به رغم این دشواری‌ها، کتاب حاضر به گونه‌ای جامع تألیف شده است؛ به طوری که تمامی گروه‌های استثنائی و مسائل مرتبط با آنها را پوشش می‌دهد. در این کتاب تلاش شده است تا خوانندگان علاوه بر کسب شناخت نسبت به افراد با نیازهای ویژه، با روش‌های آموزشی و مداخله‌ای مناسب برای هر گروه آشنا شوند. در کتاب حاضر افراد با ناتوانی، تیزهوشی و در معرض خطر از گروه‌هایی هستند که مورد بررسی قرار گرفته‌اند. علاوه بر این، در فصول اولیه تلاش کرده‌ایم تا خوانندگان را با تاریخچه آموزش ویژه، روش‌های آموزش ویژه و روش‌های پیشگیری از ناتوانی آشنا کنیم. در فصول پایانی نیز مسائل مرتبط با خانواده‌های کودکان با نیاز ویژه و کاربرد تکنولوژی آموزشی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

پس از مطالعه کتاب حاضر ممکن است این سؤال برای خوانندگان پیش بیاید که چرا در این کتاب از تعاریف، طبقه‌بندی و آمار سایر کشورها استفاده شده است؛ علت این امر فقدان تعاریف، طبقه‌بندی و آمار دقیق بومی است. در کشورهایی که در حیطه کودکان استثنائی پیشرفت‌های شایانی داشته‌اند، نهادها، ارگان‌ها و حتی استان‌های مختلف تعاریف، طبقه‌بندی و میزان شیوع متفاوتی را گزارش می‌کنند چراکه این مسئله از سیاست‌گذاری و بودجه‌های اختصاص یافته به طبقات مختلف استثنائی تأثیر می‌پذیرد.

بر این اساس، مسئولیت و رسالت سنگینی بر عهده متخصصان است که به ارائه تعریف و طبقه‌بندی، تهیه ابزارهای شناسایی و ارزیابی و بررسی میزان شیوع در حیطه‌های مختلف استثنائی بپردازند تا زمینه را برای شناسایی به‌هنگام این کودکان و ارائه خدمات ویژه به آنان فراهم آورند. همچنین بر عهده مسئولان و سیاست‌گذاران است تا با تصویب قوانین متعدد در این زمینه و اختصاص بودجه لازم، شرایط را برای انجام این امر فراهم آورند و از کلیه کودکان استثنائی و خانواده‌های آنان حمایت کنند.

در کتاب حاضر، منبع‌نویسی به روش ای پی ای (APA) صورت گرفته است. در ضمن به منظور سهولت در خواندن متن از ذکر مکرر عبارت «به نقل از» برای منابع ثانویه خودداری شده است.

در تألیف این کتاب عزیزان بسیاری ما را یاری داده‌اند که در اینجا به برخی از آنها اشاره می‌کنیم؛ همکاران کانون اسلامی انصار و پژوهشکده روان‌شناسی استاد روزبه، همچنین آقای دکتر محمد رضایی برای ویرایش علمی، آقای طه باستان‌فر برای منبع‌نویسی، سرکار خانم زینب کثیری برای ویرایش ادبی و نمونه‌خوانی و سرکار خانم آمنه شهائیان برای بازخوانی و اصلاح پاورقی‌ها سپاسگزاریم.

با وجود تلاش‌های بسیاری که در تألیف این کتاب صورت گرفته است، کاستی‌هایی نیز دارد که از کلیه همکاران، متخصصان و دانشجویان تقاضا داریم با مطالعه دقیق، کاستی‌های آن را به ما یادآوری کنند.

دکتر محسن شکوهی یکتا

دکتر اکرم پرند